

Charles Pierre Baudelaire, prokletí básníci

„Sen je dobrodružná výprava, na kterou se vydáváme každého večera“

Charles Pierre Baudelaire [šárlbodlér]

(9. dubna 1821 Paříž – 31. srpna 1867 Paříž) byl francouzský básník a překladatel; první z řady tzv. prokletých básníků.

Jeho otec byl kněz, po revoluci byl vychovatelem a úředníkem, zemřel v r. 1827. Baudelairova matka se roku 1828 znovu provdala za generála Jacquese Aupicka, kterého Baudelaire nesnášel.

Baudelaire vedl bohémský život dobrodruha. Před maturitou byl vyloučen z lycea Ludvíka Velikého a složil ji soukromě. Nechtěl pracovat, a

byl poslán na cestu do Kalkaty. Vylodil se ale na Réunionu. Po návratu, roku 1842, začal psát básně o dojmech z cesty. Později psal posudky na pařížské salóny a vypracoval se na předního kritika.

Roku 1848 bojoval na barikádách a založil časopis Veřejné blaho. Zemřel na následky progresivní paralýzy, před smrtí ztratil řeč.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

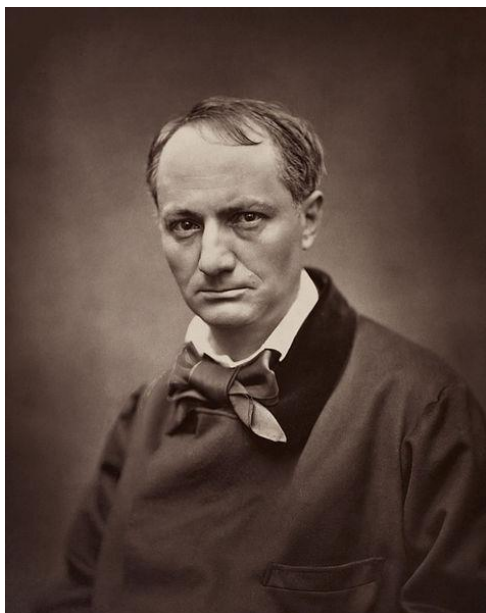
Doplň:

Charles Pierre Baudelaire [.....]

byl..... básník a překladatel; první z řady tzv..... básníků.
Jeho otec byl kněz, po revoluci byl vychovatelem a úředníkem, zemřel v r. 1827.
Baudelairova matka se roku 1828 znovu provdala za generála Jacquese
Aupicka, kterého Baudelaire .....

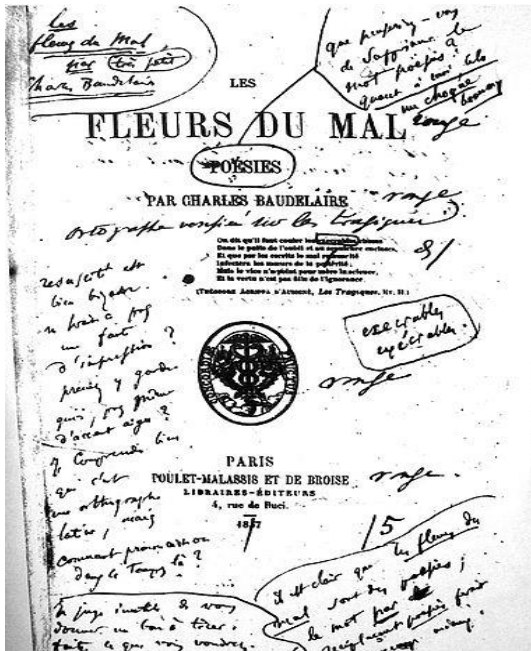
Baudelaire vedl..... život. Před maturitou byl vyloučen z lycea Ludvíka
Velikého a složil ji soukromě. Nechtěl pracovat, a byl poslán na cestu do
Kalkaty. Vylodil se ale na Réunionu. Po návratu, roku 1842, začal psát básně o
dojmech z cesty. Později psal posudky na pařížské salóny a vypracoval se na
předního.....

Roku 1848 bojoval na barikádách a založil časopis Veřejné blaho. Zemřel na
následky progresivní....., před smrtí ztratil.....

Ch. Baudelaire

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KVĚTY ZLA (Les Fleurs du Mal, 1857)

Básnická (lyrická) sbírka, za kterou musel Baudelaire zaplatit pokutu z mravnostních důvodů (urážka náboženství a morálky). Tato básnická sbírka je považována za klíčové dílo moderní světové poezie. Les Fleurs du Mal (doplněné vydání 1861) obsahují 126 básní, rozdělených do šesti oddílů: Splín a ideál, Pařížské obrazy, Víno, Květy zla, Revolta, Smrt.

Zdechlina (sb. Květy zla)

báseň nese různé názvy v rozdílných překladech (Zdechlina, Mršina, Mrcha)

*Vzpomeňte, duše má, nač za letního rána,
jak stvořeného pro lásku,
jsme přišli: u cesty zdechlina rozežraná
na horkém loži z oblázků,*

*s nohama nahoru jak žena všeho znalá
a potíc jedy zpod žáru,
nedbale nestoudně dokořán otvírala
své břicho plné výparů.*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRÁCHEŇ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

*Na tuto hnilobu zářilo slunce zlobně,
jak dopéci by chtělo tu
a velké Přírodě zas vrátit stonásobně,
co spojilo kdys v jednotu;*

*a nebe patřilo, jak zdechlina v své slávě
jako květ rozvíjí se dál.
Takový silný puch, že vy jste z toho v trávě
div neomdlela, na vás vál.*

*A mouchy bzučely nad břichem, z jehož hnilob
dralo se černo páchnoucích
pluků larv, valících se jako černý sirob
podél těch cárů živoucích.*

*To všecko klesalo a stoupalo jak vlna
či perlilo se praskajíc;
to tělo, řekl bys, nafouklé mlhou zplna,
množí se, žije ještě víc.*

*Ten svět tak prazvláštní zněl hudbou, jako v dálce
peřeje nebo vítr zní,
či zrní, které se obrací na opálce
za rytmického třesení.*

*Tvary se stíraly a jenom snem už byly,
na dávném plátně lehýnce
hozeným náčrtem, jež mistr v pravou chvíli
dokončí dík jen vzpomínce.*

*Tam za skalisky nás pozorovala vztekle
neklidná psice, číhajíc*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

*na chvílku, kdy se zas zakousne do rozteklé
mršiny, z níž teď nemá nic.*

*- A přece jedenkrát budete, není zbytí,
jak tohle svinstvo plné much,
vy, hvězda očí mých, vy, slunce mého žití,
vy, vášeň má i strážný duch!*

*Ano! jaktohleto, královno spanilosti,
svátostmi zaopatřenou
vás dají do země práchnivět mezi kosti,
pod tučnou trávu zelenou.*

*Pak rcete, krásu má, těm červům, kteří v šeru
polibky žrát vás budou dál,
že božskou podstatu i tvar svých lásek věru,
ač dávno tlím jsem uchoval!*

přeložil František Hrubín

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Zopakujte si pojem dekadence. Najděte a podtrhněte v textu dekadentní motivy.
2. Jakým tématům se už dosud poezie vyhýbala?
3. Která díla vycházejí v české literatuře v době vydání Květů zla ve Francii?

evropský
sociální
fond v ČR

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vztahy (sb. Květy zla)

1857, přepracováno 1961

*Je chrámem příroda s živými pilíři,
jež slovy zmatenými někdy zahovoří;
v symbolů černé hvozdy se tu člověk noří,
jež na něj důvěrně svůj pohled zamíří.*

*Jak táhlé ozvěny, jež zdaleka se mísí
v jasnotě hluboké, dálné a temnotné,
rozsáhlé jako noc a jako světlo dne,
tak vůně, barvy, zvuky odpovídají si.*

*Jsou vůně některé svěží jak dětská těla,
jak louky zelené, sladké jak oboe,
bohaté, vítězné či neporušené zcela,*

*v nichž nekonečných věcí rozpětí se skrývá,
jak ambra, kadidlo, mošus a benzoe,
ze kterých extáze smyslů i duchů zpívá.*

přeložil Karel Čapek

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Které představy ve vás vyvolává verš „tak vůně, barvy, zvuky odpovídají si“?
2. Proč se v Baudelairově básni objevuje synestezie?
3. Doložte v textu toto tvrzení:

„Baudelaire zde dospívá k poznání, že skutečná podstata poetického vyjádření nespočívá v tradičním rytmičtém členění, spojeném s rýmem, ale výhradně v básnické vizi, metaforice a obrazech.“

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zpěv podzimu (sb. Květy zla)

*Sbohem, ty letních dnů, žel krátkých, jase skvělý,
brzo se vnoříme do temnot, kde je chlad!
Už slyším polena, jako by hrany zněly
na dlažbu dvorů všech s duněním dopadat*

*Zima zas pronikne mou bytost: štvání vzteklé
a tvrdé nad verši, zášť, hněv a mrazení.
Jak slunce uvízlé tam v polárním svém pekle
srdce se v rudý ledovec promění*

*Při každém polenu, jež padne, strnu strachem:
při stavbě popravišť temnějších nezní ech.
Můj duch se podobá věži, jež padá prachem
těžkými berany drcena ve svých zdech.*

*Z těch jednotvárných ran jako bych, zmořen, slyšel,
jak někde sbíjejí rakev. A pro koho?
Léto jsem, zdá se, žil jak včera: podzim přišel!
Ty temné rány zní jak odchod někoho.*

Přeložil František Hrubín

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Pokuste se zachytit, jaké nálady ve vás vyvolává tato báseň.
2. Jak vnímáte její symboličnost?
3. Doložte, zda je tato báseň rýmována Alexandrínem?

Alexandrín je dvanácti- nebo třináctislabičný verš s přerývkou po třetí stopě

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Veselý umrlec (sb. Květy zla)

*V té hlíně, ve které je plno slimáků,
chci vykopat si hrob, kde moh' bych složit kosti
a pohodlně spát, spát spánkem tuláků,
jak žralok ve vodě spát sladce do věčnosti.*

*Mám nechuť k závětem a k hrobkám hlupáků;
než prosit zaživa svět hyen o milosti,
radš pozvu havrany, ať silou zobáků
mně rozklouvají trup, ať žerou do sytosti.*

*Ó, červi bez očí, je to tak prostá věc,
jdu k vám, já svobodný a šťastný umrlec;
vy chtějí mudrci, vy děti nečistoty,*

*jen klidně hlodejte v té lidské ropuše
a řekněte mi, jsou-li ještě jaké psoty
pro toto zestárlé mé tělo bez duše?*

(přeložil Vítězslav Nezval)

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Slovní spojení veselý umrlec je:

- metafora
- metonymie
- oxymóron
- epiteton.

2. Slovní spojení složit kosti je:

- synekdocha
- personifikace
- eufemismus

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. *Přirovnání červi – děti nečistoty vzniklo na základě:*

- a. *vnější podobnosti, je tedy metaforou,*
- b. *vnitřní souvislosti, je tedy metonymií,*
- c. *záměny části za celek, je tedy synekdochou.*

4. *Kolik má báseň strof?*

5. *Určete rým.*

6. *Jde o báseň lyrickou nebo epickou? Zdůvodněte svou volbu.*

7. *Jde o báseň impresionistickou, nebo dekadentní? Zdůvodněte svou volbu.*

8. *Má báseň formální tvar sonetu?*

Doložte v textu kontrast mezi revoltujícím obsahem a formou.

9. *Podtrhněte verše, v nichž se básník vymezuje proti soudobé společnosti. Pokud ano, jaké a na základě jakých prožitků.*

10. *S jakými asociacemi se vám spojují živí tvorové, které básník v textu zmiňuje? Pokuste se je popsat.*

K zamyšlení...

Jaký je vztah veselého umělce k jeho tělu? Co všechno dnes ovlivňuje vztah člověka k vlastnímu tělu? Myslíte, že je důležité, aby člověk přijal svůj vzhled? Jaké psychické poruchy se pojí s neschopností přijmout sebe sama, Je nějaký rozdíl mezi tím, jak sebe sama vnímají ženy a jak muži?

Z BAUDELAIROVÝCH ZÁPISKU

Do této kruté knihy vložil jsem celou svou myšlenku, celou svou víru –
travestovanou, celou svoji nenávisť. ..

Moje Krása je cosi horoucího a

Nemyslím, že radost je

krásou, avšak mám za to, že radost je

z ozdob nejvulgárnějších, kdežto

je slavnou družkou krásy, takže si ani

představit typ krásy, v němž není obsaženo hoře. Pochopíte, že opírám-li se o tento

názor, nemohu učinit jiný závěr než ten, že nejdokonalejší typ mužské krásy je

Satan podobný Miltonovu.

smutného...

neslučitelná

jedna

melancholie

neumím

Překlad Otokar Šimek

vysv. **travestovaný** – zesměšňující témata, obvykle pojímaná jako vznešená

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MALÉ BÁSNĚ V PRÓZE (Petitspoèmes en prose, 1869)

Padesát krátkých poetických próz. Jde vlastně o jakousi básnickou symfonii Paříže, moderního člověka a jeho složité životní problematiky. Za smyslovým světem nachází existenci jiného, vnitřního světa, do něhož proniká pomocí symbolů a obrazného myšlení a který se vymyká běžné logice. Původně byly vydány pod názvem Pařížský splín.

Cizinec (Malé básně v próze)

"Koho miluješ nejvíce, záhadný muži, rci? Otce, matku, sestru či bratra?"

"Nemám ni otce, ni matky, ni sestry, ni bratra."

"Přátele?"

"Užíváte tu slova, jehož smysl mi zůstal až podnes neznámým"

"Vlast?"

"Nevím, pod kterým stupněm šířky leží."

"Krásu?"

"Rád bych ji miloval, bohyni a nesmrtelnou."

"Zlato?"

"Nenávidím je, jako vy nenávidíte boha."

"Eh, co tedy miluješ, zvláštní cizince?"

"Miluji oblaka... oblaka, jež táhnou... tamhle... ta záračná oblaka!"

(Přeložil Hanuš Jelínek)

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Kterými motivy je vyjádřena nezakotvenost lyrického subjektu?

2. Splňuje Cizinec cíle, které básník stanovuje pro báseň v próze?

Doložte tvrzení v textu.

„Kdo z nás ve dnech své tížádnosti neblouznil o zázraku poetické prózy, bez rytmu a bez rýmu hudební, sdostatek prokuté a pružné, aby se přiblížila lyrickým záchvěvům duše, čeření snů, zvrátům vědomí?“

(z věnování A. Houssayovi v Malých básních v próze)

Anywhereoutoftheworld-

Kamkoli mimo tento svět

(Malé básně v próze)

Tento život je nemocnicí, v níž každý nemocný touží změnit lůžko. Jeden by chtěl trpět u kamen, jiný pak myslí, že by se uzdravil, leže u okna.

Zdá se mi, že by se mi vždy vedlo dobře tam, kde nejsem, a o této otázce stěhování diskutuji stále se svou duší...

"Řekni mi, duše má, ubohá, nastuzená duše, co bys myslila o tom, abychom bydlili v Lisabonu? Je tam asi teplo a ty bys okřála jako ještěrka. To město leží na břehu moře; je prý vystavěno z mramoru a tamní lid má prý takovou nenávisť ke všemu rostlinnému, že vytrhává všechny stromy. Hle, toť země dle svého vkusu; krajina ze světla nerostů a tekutina, v níž se odráží."

Moje duše neodpovídá.

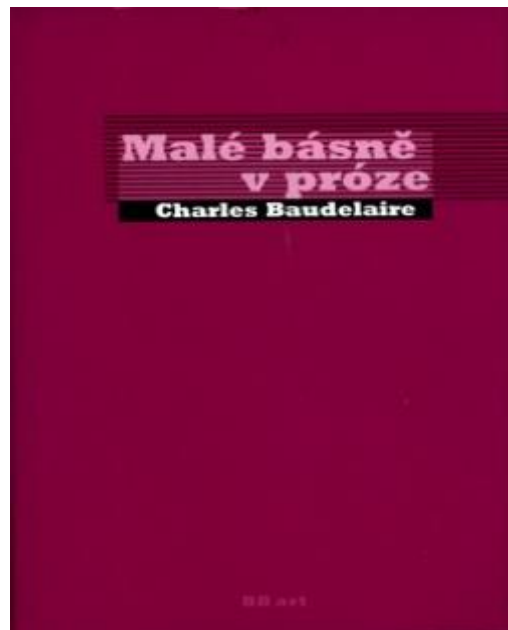
"Když tolik miluješ klid a přitom pohled na pohyb, chceš jít bydlit do Holandska, této oblažující země? Snad se budeš bavit v této zemi, jejíž obrazy jsi často obdivovala v muzeích. Co bys myslila o Rotterdamu, ty, jež tolik miluješ lesy stěžňů a lodi zakotvené před domy?"

Moje duše je stále němá.

"Snad by tě potěšila Batávie ještě víc? Ostatně tam bychom našli evropského ducha, snoubícího se s tropickou krásou."

Ani slova. - Že by snad má duše byla mrtva?

"Což jsi snad dospěla k takové strnulosti, že máš zalíbení jen ve své chorobě? Je-li tomu tak, prchněme do krajín, které jsou analogií Smrti. Již to mám, ubohá dušičko! Složíme zavazadla k cestě do Toruně. Jděme ještě dále, až na nejzazší konec Baltu; ještě dále od života, je-li možno; usadíme se na pólu. Tam slunce se jen kose dotýká země a pomalé střídání světla a tmy potlačuje rozmanitost a zvyšuje jednotvárnost, jež je poloviční nicotou. Tam budeme moci dlouho se koupat ve tmách, ačkoli občas severní záře nám bude vysílat své růžové paprsky jako pablesky pekelného ohňostroje!"

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Konečně má duše vybuchne a moudře na mne volá: "Kamkoli! Kamkoli! Jen když to bude mimo tento svět!"

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Jaké představy ve vás vyvolává dialog lyrického subjektu s vlastní duší?
2. Porovnejte tento překlad s překladem Jaroslava Fořta ve Výboru textů pro II. ročník.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pojmy:

Prokletí básníci -(francouzsky les poètesmaudits) je označení francouzských nekonformních básníků poslední třetiny 19. století, poprvé užitě Paulem Verlainem ve stejnojmenné eseji roku 1883.

Často s nimi bývá spojena představa o užívání drog a alkoholu, zločinnosti, násilí a obecně dekadentním životním stylu spojeném s neúctou k většinové společnosti a jejím pravidlům.

Hlavním znakem tohoto stylu poezie bylo hledat krásu v ošklivosti, psát i o dosud tabuizovaných tématech (příkladem je známá báseň Zdechlina Ch. Baudelaira).

Za prvního prokletého básníka a jeho prototyp je obvykle považován Charles Baudelaire (1821-1867). Charles Baudelaire, Paul Verlaine a Arthur Rimbaud jsou označováni za typické příklady. Mezi prokleté básníky bývá někdy řazen i francouzský renesanční básník François Villon či praotec literárního horroru Edgar Allan Poe.

obr. Prokletí básníci Paul Verlaine (první zleva) a Arthur Rimbaud (druhý zleva) znázornění v malbě Henriho Fantin-Latoura z roku 1872.

Synestezie- vyvolání vjemu jednoho smyslu podnětem z jiné smyslové oblasti/ „mísení „ smyslových vjemů.

Symbol- typ básnického obrazu; prostřednictvím konkrétní představy naznačuje obecnější význam (s důrazem na mnohoznačnost a neurčitost).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ